

Prof. dr. sc. Dragutin Feletar

Veliki Otok , 10. srpnja 1941. – Koprivnica, 21. lipnja 2023.

Iako je bio vrlo aktivan gotovo do posljednjeg mjeseca života, kratka i teška bolest zaustavila je životni put istaknutoga hrvatskog geografa Dragutina Feletara, koji je rođen 10. srpnja 1941. godine u Velikom Otoku u današnjoj općini Legrad, a umro u Koprivnici 21. lipnja 2023. Njegovi su se roditelji u Veliki Otok doselili iz Donje Dubrave, kamo su se i vratili odmah nakon Drugoga svjetskog rata. Tako je osnovnu školu polazio u Donjoj Dubravi (1948. – 1952.) i Kotoribi (1952. – 1956.), a gimnaziju u Varaždinu (1956. – 1960.). Geografiju je zavolio još u osnovnoj školi, pa je od 1960. do 1965. studirao na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (diplomirao je kod akademika Josipa Roglića na temi „Industrija Međimurja“). Na Geografskom odsjeku PMF-a od 1971. do 1973.

polazi poslijediplomski studij, a kao magistarski rad priznata mu je tada objavljena obimna geografsko-povijesna monografija „Podravina“. Doktorsku disertaciju „Industrija u ekonomsko-geografskoj strukturi Podravine“ obranio je 1982. pod mentorstvom profesora Velimira Rogića.

Razdoblje od 1965. do početka 1983. Dragutin Feletar proveo je prvo kratko u prosvjeti, a potom uglavnom u novinarstvu i kulturi. Već kao gimnazijalac aktivno surađuje u lokalnim novinama, osobito u čakovečkom tjedniku „Međimurje“, kasnije i u „Vjesniku“ i na Radiju Zagreb. Dragutin Feletar svoju radnu karijeru potom nastavlja u koprivničkom poduzeću „Podravka“, gdje radi do 1. veljače 1983. godine, najprije kao novinar i urednik u tvorničkom listu „Podravka“, a potom kao direktor Centra za kulturne djelatnosti. Zahvaljujući djelovanju Dragutina Feletara Podravka u to vrijeme slovi kao važna kulturna točka u Hrvatskoj.

Nakon doktorata prešao je profesionalno u znanstvenu djelatnost na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u kojoj je ostao sve do umirovljenja. Na fakultetu je postupno znanstveno-nastavno napredovao od statusa znanstvenog asistenta i docenta 1983., izvanrednoga profesora 1988., znanstvenoga savjetnika 1991., redovitoga profesora 1993. i redovitoga profesora u trajnom zvanju 1999. godine. Na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta bio je zaposlen od 1983. do 2006. kada odlazi u mirovinu. Prof. dr. Dragutin Feletar na svom je stručnom i znanstvenom putu bio mentor brojnim hrvatskim, slovenskim i drugim geografima, koji danas poučavaju u osnovnim i srednjim školama te na sveučilištima. Pri tome valja izdvojiti generaciju slovenskih studenata geografije na Sveučilištu u Zagrebu osamdesetih i devedesetih godina 20. stoljeća. Bio je mentor u izradi 58 diplomskih radova na Geografskom odsjeku PMF-a, 5 magistarskih radova i 4 doktorske disertacije, a uz to član povjerenstva za 72 diplomska, 7 magistarskih i 6 doktorskih ispita na PMF-u te na Filozofskom fakultetu, Ekonomskom fakultetu i Fakultetu prometnih znanosti u Zagrebu, kao i na PMF-u u Sarajevu i Filozofskom fakultetu u Mariboru.

foto: I. L. Zagoda

Predavao je sljedeće kolegije na Geografskom odsjeku: Industrijska geografija (2 semestra, 2+1) – uveo 1983., predavao do 2006.; Geografske osnove statistike (1+2) od 1984. do 1989.; Uvod u geografiju (1+0) – uveo 1993., predavao do 2006.; Geografija Afrike (2+0) od 1994. do 2006.; Industrija u prostornom planiranju na poslijediplomskom studiju Geografskog odsjeka PMF-a od 1989. do 2006.

Na drugim je fakultetima predavao sljedeće: Ekonomska geografija u prostornom planiranju na poslijediplomskom studiju Ekonomskog fakulteta u Zagrebu od 1997. do 1999.; Prometna geografija u razvoju prometnih koridora na poslijediplomskom studiju Fakulteta prometnih znanosti u Zagrebu od 1977. do 2003.; Geografska i demografska osnovica Hrvatske – pripremni studij za strane studente na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu od 1993. do 2005. Uz to je održao pozvana predavanja u razdoblju od 1984. do 2005. na geografskim odjelima sveučilišta u Mariboru, Ljubljani, Sarajevu, Beogradu, Prištini, Pečuhu, Budimpešti, Ostravi, Łódźu i Münchenu, te na sveučilištima u Zadru, Osijeku i Rijeci.

Obnašao je niz rukovodećih dužnosti na PMF-u Sveučilišta u Zagrebu: predstojnik Zavoda za geografiju i prostorno uređenje 1990. – 1998.; predstojnik Zavoda za regionalnu geografiju i metodiku 1999. – 2002.; pročelnik Geografskog odsjeka 1998. – 1999.; voditelj Poslijediplomskog studija na Geografskom odsjeku 1999. – 2000.; prodekan za financije PMF-a 2002. – 2004. i dekan PMF-a 2004. – 2006.

Dragutin Feletar bio je među početnicima razvoja industrijske geografije ne samo u Hrvatskoj nego i na susjednim prostorima. Kao industrijskog geografa zanimala ga je veza između proizvodnje i prostora. Široko otvoren za primanje novih smjerova u geografiji, unio je u edukacijski prostor novosti iz zapadnoeuropskih geografskih škola, posebno minhenske škole. U osamdesetim godinama, kada je na našim prostorima industrija bila još uvijek glavna gospodarska djelatnost, Feletar je svojim radom već slijedio novu geografsku paradigmu. Tada se uglavnom bavio definiranjem novih lokacijskih faktora koji bitno utječu na razvoj nove industrije koju geografska struka u to vrijeme nije prepoznala kao bitnu za funkcionalne promjene u prostoru postindustrijskog doba. Tako je povezao elemente fizičke i industrijske geografije u kompleksnu cjelinu razumijevanja prostornih promjena. Društveno-ekonomske promjene krajem osamdesetih godina 20. stoljeća i zbivanja u devedesetima pokazali su da su njegove procjene bile točne. Društvena tranzicija, prijelaz na tržišnu ekonomiju i s time povezano prestrukturiranje gospodarstava generacijama njegovih studenata otvorili su novu perspektivu razumijevanja aktualnih zbivanja u regiji i globalno.

Dragutin Feletar surađivao je s brojnim i uglednim istraživačkim institucijama, i to prvenstveno na polju industrijske geografije. U više je navrata držao predavanja na geografskim zavodima ili institutima u Mariboru, Ljubljani, Sarajevu, Beogradu, Prištini i Skopju te u Pečuhu, Budimpešti, Ostravi, Göttingenu i Münchenu. Industrijskom geografijom bavio se i na svojim studijskim boravcima na sveučilištima ili visokim školama u Łódźu, Ostravi, Münchenu, Göttingenu i Bognor Rigesu u Velikoj Britaniji.

Valja istaknuti suradnju Dragutina Feletara sa sveučilišnim profesorima geografije i znanstvenicima diljem Europe u razdoblju od 1981. do 2012. koju donosimo u užem izboru:

Maribor – Lučka Lorber, Borut Belec, Ana Vovk Kerže, Andrej Hojzan; Ljubljana – Igor Vrišer, Mirko Pak, Andrej Gosar, Dušan Plut, Ivan Gams, Vladimir Klemenčič; Beograd – Aleksandar Veljković, Milorad Vasović; Sarajevo – Miloš Mišković, Safet Nurković, Đuro Marić; Banja Luka – Miloš Bjelovitić; Mostar – Snježana Musa, Vjekoslav Šimunović; Tuzla – Rahman Nurković; Skopje – Mitko Panov; Zalaegerszeg – Lászlo Vándor; Priština – Asllan Pushka; Budimpešta – Miklos Popovics, Antal Zoltan, Andras Székely, Antal Nemerkenyi, Laszlo Zámbo, Gyula Gabris, Gyula Miczek, Bela Sárfalvi, Károly Kocsis; Pečuh – József Toth; Beč – Peter Jordan; Krakov – Bronislaw Kortus; Varšava – Jiří Kostrowicki, Wladislawa Stola; Łódź – Ewa Marczyńska Witczak, Stanislaw Paczka, Andrzej Werwicki; Ostrava – Jaroslav Vencalek; Brno – Jana Zapletalova; Torun – Wiesław Malik; München – Karl Ruppert, Reinhard Paesler, Franz Schaffer, Hans Ditrich Haas; Karlsruhe – Eckhard Thomale; Göttingen – Klaus Dahm; Münster – Andreas Heilborn; Berlin – Hans Peter Lühr; Dresden – Thomas Daffner, Tokio – Yasuo Yamamoto itd.

Po osamostaljenju Hrvatske nastavio je međunarodnu znanstvenu suradnju vezanu uz industrijsku geografiju, a jedan od znanstvenih projekata bio je vezan uz proučavanje socioekonomske i demografske problematike graničnih prostora Hrvatske i Slovenije. Pri tome valja istaknuti važan doprinos Dragutina Feletara u razvoju studija geografije na Odsjeku za geografiju na Pedagoškom fakultetu Sveučilišta u Mariboru, koji je 2007. godine prerastao u Filozofski fakultet. Svojim mentorskim radom, predavanjima i opskrbom stručnom geografskom literaturom davao je svestranu podršku razvoju mariborske geografije. Suradnju koju je počeo prof. Feletar njegovi su studenti nastavili, a ukazuje se nova znanstvena i pedagoška suradnja na osnivanju središnje europske geografske mreže GEOREGNET, koja danas povezuje geografske odjele 16 sveučilišta i omogućuje razmjenu studenata i profesora.

Uz to je bio voditelj ili suradnik niza znanstvenih projekata od kojih donosimo samo uži izbor: Geografsko-demografske promjene na graničnom području Hrvatske i Slovenije, Geografski odsjek PMF-a Sveučilišta u Zagrebu 1997. – 2002. (voditelj projekta); Geografska osnovica regionalizacije Hrvatske, Geografski odsjek PMF-a Sveučilišta u Zagrebu 1999. – 2006. (voditelj projekta); Prometni koridor Vrbovec-Križevci-Koprivnica-Botovo, Znanstveni savjet za promet HAZU, Zagreb, 1989. – 1991. (voditelj projekta); Prometno i gravitacijsko značenje cestovnog čvorišta Vrbovec, Znanstveni savjet za promet HAZU, 1992. – 1993. (voditelj projekta); Studija opravdanosti izgradnje brze ceste Vrbovec-Bjelovar-Virovitica, Institut prometa i veza, Zagreb, 1993. – 1995. (suvoditelj projekta); član i voditelj dijelova projekata u četirima projektima na Geografskom odsjeku PMF-a te u projektima vođenim u Zavodu za znanstveni rad HAZU-a u Varaždinu i Institutu prometa i veza u Zagrebu; Prijedlog za osnivanje Koprivničko-križevačke županije, Skupština općine Koprivnica, 1991. – 1992. (voditelj projekta); Nova mreža osnovnih škola u Koprivničko-križevačkoj županiji, Ured za prosvjetu i kulturu Koprivničko-križevačke županije, Koprivnica, 1995. – 1996. (voditelj projekta); Demografski razvoj Koprivničko-križevačke županije, Koprivničko-križevačka županija, Koprivnica, 1998. – 1999. (voditelj projekta); Demografska studija grada Koprivnice, Generalni urbanistički plan Grada Koprivnice, Koprivnica, 2001. – 2002. (voditelj projekta); Hrvatske povijesne ceste kao panoramsko-turistički koridori, Ministarstvo turizma Republike Hrvatske, Zagreb, 2002. – 2003. (suvoditelj projekta).

Bio je član uredništva sljedećih znanstvenih ili stručnih časopisa u kojima je objavljivao teme uglavnom vezane uz geografiju: *Geographical papers*, Geografski odsjeka PMF-a, Zagreb, 1984. – 1988.; *Radovi Geografskog odjela/Acta Geographica Croatica*, 1988. – 2001.; *Geografski glasnik* (danas *Hrvatski geografski glasnik*), Geografsko društvo Hrvatske, Zagreb, 1984. – 1986.; *Muzejski vjesnik*, Glasilo muzeja SZ Hrvatske, Koprivnica-Varaždin-Čakovec, 1980. – 1987.; *Revija za geografiju*, Oddelek za geografiju, Filozofska fakulteta, Maribor, 2008. – 2012.; *Časopis za zgodovino in naravopisje*, Univerza v Mariboru in Zgodovinsko društvo v Mariboru, Maribor, 2009. – 2023. i *Ekonomski i ekohistorija*, Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju i Meridijani, Zagreb-Samobor, 2005. – 2023; te pokretač i glavni urednik multidisciplinarnog znanstvenog časopisa *Podravina*, 2002. – 2023.

Osobitu je djelatnost razvio u popularizaciji znanstvenih rezultata, ali i u organizacijskim poslovima. Dao je velik doprinos u početku provođenja tzv. bolonjske reforme visokog školstva u Republici Hrvatskoj te je inicirao nekoliko novih nastavnih predmeta iz geografije čime je bitno unaprijedio svoju struku. Tijekom rada na PMF-u često je pozivan na znanstvene skupove (sudjelovao je na više od stotinu znanstvenih skupova, od toga na pedesetak u inozemstvu!) i gostovanja po svim dijelovima svoje domovine te u brojnim europskim državama. Najvažniji radovi prof. Dragutina Feletara citirani su u inozemnoj i domaćoj znanstvenoj literaturi. Znanstveni i stručni radovi izneseni su u bibliografiji, kao i dio popularnih, a upravo je popularizacijom geografije Feletar doprinio razvoju struke.

Dragutin Feletar bavio se gotovo svim granama socijalne geografije, pa čak i turističkom geografijom, urbanom i agrarnom geografijom itd., čvrsto vjerujući da je procese i funkcije u kompleksnom geografskom prostoru nemoguće sagledati i objasniti bez usporedbe i utvrđivanja međusobnih uzročno-posljedičnih veza svih čimbenika koji utječu na transformaciju. Njegovi bi se prinosi razvoju hrvatske geografije mogli sažeti u nekoliko najvažnijih točaka:

1. Unaprijeđenje industrijske geografije kao specijalnosti ekonomske (socijalne) geografije. Uvođenje dostignuća europske i svjetske industrijske geografije u hrvatsku geografiju. Razrada i proširenje metodologije industrijske geografije. Analiza industrije kao najvažnije privredne djelatnosti i razrada njezine strukture, odnosa među industrijskim granama i odnosa industrije prema drugim gospodarskim granama te osobito analiza industrije kao važnog čimbenika transformacije geografskog prostora. Važno je bilo uvođenje kvantitativnih i grafičkih metoda u industrijsku geografiju te gajenje geokološkog pristupa proučavanju sekundarnog sektora.

2. Prinosi razvoju historijske geografije odnose se na afirmaciju proučavanja malih geografskih cjelina i naselja. Historijsko-geografskom znanstvenom obradom niza mjesta, općina i županija, osobito u sjevernoj Hrvatskoj, gdje je studija lokalnih područja bilo izrazito malo, unaprijeđena je hrvatska geografija, ali i historiografija te povijest umjetnosti i etnologija. Postavljena je specifična metodologija, koja je u historijskoj geografiji afirmirala geokološki pristup, te doprinijela afirmaciji suvremene ekohistorije. U toj metodologiji polazi se od zemlje, dakle fizičko-geografskih značajki, te ljudi, odnosno demografskih (strukturalnih i migracijskih) obilježja, do značajki naseljenosti (ruralnih i urbanih struktura) i društvenog, političkog i ekonomskog razvoja. U objašnjavanju funkcija i procesa u nekom povijesnom razdoblju primjenjuju se brojne geografske, pa i kvantitativne metode i mjerila.

3. Razvijanje i afirmacija geografsko-povijesnog istraživanja proizvodnje, proizvodnih jedinica i poduzetništva. Kroz knjige i studije brojnih poduzeća, pa i proizvodnih sustava, razrađena je specifična metodologija historijsko-geografskog i ekohistorijskog pristupa. Tek se djelomice primjenjuje kronološka metoda, a razvijena je ekološko-demografsko-ekonomska analiza s ugradbom svih komponenata koje su utjecale na razvoj i promjene. S modernim kvantitativnim i grafičkim metodama i mjerilima razrađuju se strukture, funkcije i procesi u nekom poduzeću od priprema i uvjeta osnivanja, početnog razvoja do današnjice.

4. Osobito je važan prinos popularizaciji znanosti, prvenstveno geografije, povijesti, povijesti umjetnosti, etnologije, demografije i geopolitike. To je ostvareno objavljivanjem izrazito velika broja popularnih članaka u dnevnom tisku, periodici, zbornicima i dijelovima knjiga. Na taj je način i predavao studentima industrijsku geografiju (o čemu kao njegov bivši student mogu i osobno svjedočiti), pa čak i regionalne kolegije (primjerice, geografiju Afrike). Osim toga valja naglasiti da je Dragutin Feletar pokrenuo i neke popularne časopise, znanstvene časopise te izdavanje popularnih knjiga upravo s istom namjenom i misijom.

Kao autor ili suautor objavio je 92 znanstvene i stručne knjige, 6 knjiga s područja književnosti te 37 udžbenika iz geografije za osnovne i srednje škole. U domaćoj i inozemnoj znanstvenoj periodici objavio je 297 radova te još oko 350 stručnih i značajnijih popularnih članaka. Razvio je plodnu suradnju sa znanstvenicima iz 20-ak zemalja, a održao je izlaganja na 216 znanstvenih i stručnih skupova (u većem broju skupova bio je predsjednik i član organizacijsko-znanstvenih odbora). Uz to je napisao i 164 predgovora u knjigama ili katalozima te bio recenzent velikom broju znanstvenih radova i knjiga. Godine 1993. u Koprivnici je osnovao (obiteljsku) izdavačku kuću – danas „Meridijani” sa sjedištem u Samoboru. Uglavnom u okviru „Meridijana” uredio je više od 200 knjiga, većinom vezanih uz geografiju ili povijest. Pod njegovim je uredništvom od 1994. godine izišlo preko 220 brojeva časopisa za popularizaciju geografije, povijesti i ekologije Meridijani.

Za člana suradnika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti izabran je 2006., a za redovitog člana 2016. godine. U HAZU-u je obnašao brojne dužnosti. Za svoj je rad primio nekoliko istaknutih nagrada.

Bio je poznat kao energičan, aktivan i učinkovit znanstvenik te omiljeni sveučilišni nastavnik, a uz to je bio vješt organizator u raznim ustanovama i organizacijama, posebno onima koji su na razne načine bile vezane uz geografiju.

Hrvoje Petrić